



Save the date!  
25<sup>STE</sup> VLARIO-dag  
Dinsdag 27 maart 2018



## VLARIO-DAG 2017

Tijdens de vorige VLARIO-dag gaf ik mee dat het verontrustend is te moeten vaststellen dat heel wat gemeenten, als gevolg van de overdracht van hun rollen naar rioolbeheerders, ten onrechte veronderstellen, ontslagen te zijn van elke verantwoordelijkheid over hun rioolnet.

Het sluimerend probleem is dat gemeenten en intercommunales deze legislatuur inzake exploitatie gemiddeld slechts 1 % van de 'nieuwwaarde' realiseren, waar dat continu 2% zou moeten zijn. We hopen dat men het investeringscijfer in 2018, wanneer het nieuwe meerjarenplan wordt gemaakt, zal kunnen opdrijven. Maar ik vrees dat politici al te vaak vergeten wat er aan hun onzichtbaar patrimonium zou moeten gebeuren ... tot onze intussen peperkoeken rollen zullen breken en dit plots iedereen wakker schudt.

Maar ik weet ook dat de financiële middelen ontoereikend zijn. Althans, ik dacht dat de middelen ontoereikend waren, maar moet ik mijn mening herzien?

VLARIO heeft - onafhankelijk - een studie laten uitvoeren naar de besteding van de saneringsbijdrage en het resultaat ervan hoorde u van professor Lode Vereeck. Deze studie had als doel om financiële transparantie te scheppen in het gemeentelijke rioolbeheer en de kritiek dat de saneringsbijdrage niet efficiënt gebruikt wordt, te ontcrachten.

Zijn er voldoende middelen om te doen wat we moeten maar vooral ook willen doen? De Kaderrichtlijn Water legt ons verplichtingen op, maar zelf willen we toch ook wel zorgen voor propere waterlopen voor de volgende generaties? 2015 was niet haalbaar, maar ook in 2021 en

2027 zullen we de goede toestand niet halen.

Zijn er dan toch geen middelen genoeg om de vooropgestelde doelstelling te halen? Onze studie wijst uit dat er wel middelen zijn maar dat we deze beter en efficiënter moeten inzetten. Tot onze verbazing merken we, in tegenstelling tot ons vermoeden, jaar na jaar groeiende financiële overschotten op de rioleringsactiviteiten van gemeenten en intercommunales.

Bovendien moeten we vaststellen dat amper 50% van de ontvangsten naar investeringen gaat; 25% naar exploitatieopdrachten, maar ook dat ongeveer 25% naar andere kosten gaat. Zijn we, afgaand op deze cijfers wel efficiënt en goed bezig?

Waarom komen we niet toe aan meer realisaties? Wordt er niet constant gezocht naar excuses voor het niet uitvoeren van projecten? Neen, we mogen de vooropgestelde doelstelling – propere waterlopen – niet uit het oog verliezen. We moeten allemaal samen onze verantwoordelijkheid opnemen, ieder heeft op zijn niveau zijn taak te vervullen. Vandaag is gebleken dat er middelen beschikbaar zijn. Laten we ze dan ook doeltreffend gebruiken.

Vanuit onze internationale informatie stellen we vast dat het Vlaamse rioleringslandschap ook vandaag nog

heel sterk versnipperd is, hetgeen leidt tot een gebrek aan uniforme visie én een gebrek aan efficiëntie. Als overlegplatform moet en wil VLARIO hier iets aan doen. Meer transparantie, een verhoogde efficiëntie en natuurlijk ook een effectievere uitvoering van het rioleringsbeleid, dat zijn de zaken die tot meer doeltreffendheid moeten kunnen leiden.

Gemeenten, intergemeentelijke rioolbeheerders, studie bureaus en aannemers zijn spijtig genoeg niet altijd de beste vrienden van elkaar. Maar in het rioleringsbeheer anno 2017 zullen de overheden maar ook de andere partners een solide verstandshuwelijk moeten sluiten. Het is zo'n beetje het grootste cliché, maar het is kennelijk toch nodig erop te blijven hameren: samenwerken loont. Dit is in de rioleringswereld blijkbaar nog geen uitgemaakte zaak. Onderling wantrouwen is de grootste hinderpaal in dit verhaal over samenwerking.

De vraag is of alle rioolbeheerders en gemeenten elkaar weten te vinden in een nauwe samenwerking. De diepste valkuil is dat de partijen elkaar onvoldoende vertrouwen en blijven steken in een cultuur van eigen posities. Maar de conclusie is duidelijk: "samenwerken" met

alle partijen is de boodschap en daarin wil VLARIO als overlegplatform het voortouw nemen. Dat samenwerken ook belangrijk is in het verhaal van waterbeheersing is ons eveneens duidelijk gemaakt. Dat de zomeroverlasten alsmaar intenser worden, kunnen we niet vermijden. Maar met vereende krachten en een doordachte visie kunnen we ons beschermen tegen de wateroverlast die er altijd zal zijn. Maar samen kunnen we waterschade wel voorkomen.

Hierbij een warme oproep tot u allemaal, want u bent op een of andere manier verbonden met het rioleringsgebeuren. Blijven we gaan voor kwaliteit? Ja, dat willen we! Willen we vermijden dat onze peperkoeken riolen breken? Neen, we willen geen rio-gate. Wel, laat ons dan allen onze verantwoordelijkheid opnemen en ervoor gaan.

We moeten iedereen bewust maken van de noodzaak maar vooral van de meerwaarde op langere termijn!

VLARIO als kenniscentrum en overlegplatform zal hier graag aan meewerken. Met alle partners, privaat en publiek!

## “DE KRACHTEN BUNDELEN OM SCHADE DOOR WATEROVERLAST TE BEPERKEN”

Er gaat bijna geen zomer meer voorbij in Vlaanderen zonder schade door wateroverlast. Omdat deze incidenten vaak een lokaal karakter hebben, verdwijnen ze snel weer uit de aandacht. Nochtans loopt de rekening hoog op. In 2016 kwam de totale schade voor verzekeraars en het rampenfonds zelfs neer op 500 miljoen euro.

Wateroverlast en de bijhorende schade zullen in de toekomst niet meteen verdwijnen, integendeel. De klimaatverandering doet de temperaturen stijgen en dat maakt dat de atmosfeer meer vocht bevat. Het gevolg is meer extreme neerslag die bovendien ook vaker voorkomt. De meeste studies waarschuwen dat wie nu een klein risico op schade loopt (1 kans op 100), binnenkort wellicht 'meer dan eens' water in huis zal hebben. Voor wie nu al met een verhoogd risico op wateroverlast kampt (1 kans op 10), stijgt het risico tot 'bijna jaarlijks'. Kortom, Vlaanderen moet rekening houden met dit significant probleem.



VLARIO wil de kop niet in het zand steken en denkt mee na over oplossingen. Tijdens de VLARIO-dag 2017 schoven Ruimte Vlaanderen, Vlaamse Milieumaatschappij, Assuralia (koepel verzekeringen), Boerenbond en Natuurpunt aan tafel voor een gesprek. Drie grote thema's kwamen naar boven: Welk beleid is nodig? Hoe zullen we dit financieren? Hoe wordt met het brede publiek gecommuniceerd?

## EEN ANDER BELEID IS NODIG

Het is geweten dat toenemende bebouwing en verhardingen belangrijke oorzaken zijn van wateroverlast. Met het witboek BRV wil de Vlaamse Regering binnenkort afstappen van de klassieke uitbreiding en kiezen voor bestaande bebouwde ruimte. Dit betekent echter ook dat er een oplossing moet komen voor een erfenis uit het verleden. In de jaren '70 werd bij bouwplannen namelijk amper rekening gehouden met de overstromingsgevoeligheid langs waterlopen. Ondanks enkele belangrijke wijzigingen in het beleid de afgelopen jaren, merken we zelfs vandaag nog dat ondoordacht bouwen in overstromingsgevoelige gebieden nog steeds niet helemaal tot het verleden behoort. Het nieuwe beleid wil die gebieden definitief onbebouwbaar maken. Binnen de bestaande bebouwde gebieden zal ook veel meer groen en blauw zichtbaar moeten worden. Dit heeft niet alleen positieve gevolgen voor onze gezondheid, het beperkt ook de overstromingsschade.

Ook de landbouwsector is betrokken partij. Nu al wordt overtollig water vaak richting landbouwgebied gestuurd en kijkt men voor de aanleg van overstromingsgebieden en bufferbekkens naar agrarische zones. Land- en tuinbouwers leiden zelf ook schade bij extreem weer (zowel bij overvloedige regenval als bij extreme droogte). Anderzijds kan de sector ook meehelpen aan oplossingen. Werken met aangepaste gewassen of verbeterde technieken om het water beter vast te houden bijvoorbeeld. Tegelijkertijd pleit de sector ook voor het vrijwaren van landbouwgebied omdat dit de beste garantie biedt op het behoud van open ruimte waar water kan infiltreren. Ook landbouwers een meerwaarde bieden voor het bufferen en bergen van water in landbouwgebied is een optie.

Natuurpunt benadrukt dat het behoud van open ruimte en groene landschapselementen essentieel zijn in de strijd tegen overstromingen. Ondanks een goede samenwerking met de waterbeheerders, blijven er enkele heikele punten. Bij massale overstromingen komen grote stromen modder en riolslib in het natuurgebied terecht, en dat is nefast. Natuurpunt pleit voor duidelijke normen en richtlijnen (buffernormen, verplichte groendaken, enz.) die echter ook afdwingbaar zijn. Gecombineerd ontraden en stimuleren zou de regel moeten zijn.

Schade helemaal uitsluiten is niet mogelijk. Als het toch fout loopt, kijken we naar de verzekeringssector. Vandaag is een verzekering tegen natuurrampen in ons land verplicht voor alle woningen (voor eenvoudige risico's), en staat de verzekering (en niet het Rampenfonds) in voor de vergoeding van de meeste schade.

Moeten we echter niet schade proberen te voorkomen in plaats van schadevergoedingen te blijven betalen? Dat is niet zo evident. Wettelijk gezien hebben bestaande gebouwen namelijk recht op een betaalbare verzekering. De sector kan echter wel preventieve ingrepen stimuleren. Diezelfde garantie geldt niet voor een nieuwbouw in kwetsbaar gebied. In dat geval moet een verzekeraar overtuigd worden om het risico te dekken in functie van de genomen veiligheidsmaatregelen. Dit moedigt preventie aan.





## DE FINANCIERING

Het principe “de veroorzaker/gebruiker betaalt” geldt voor een deel al via de waterfactuur, met de kosten voor afvoer en zuivering. Het afkoppelen van verharde oppervlaktes is meestal een efficiënte maatregel.

Net als VLARIO is Natuurpunt al lang vragende partij voor een vermijdbare heffing op niet-afgekoppelde verharde oppervlaktes. Deze heffing zou best moeten samengaan met een investeringsprogramma voor infiltratie/buffering. Op die manier bestaat er een financiële incentive in twee richtingen: ontradend én stimulerend. Die steun moet niet alleen naar riool - of waterbeheerders gaan, maar moet co-creatie in de hand werken. Zo worden ook landbouwers, natuurverenigingen of particulieren gestimuleerd.

Boerenbond blijft voorstander van een beleid dat bepaalde maatregelen stimuleert, zoals groenbedekking of het gebruik van hemelwater in plaats van grondwater in de serreteelten.

In de verzekeringssector varieert de prijszetting tussen verschillende ondernemingen aangezien dit een onderdeel is van een concurrentieel commercieel beleid. Een slecht jaar is op zich geen reden om de tarifiering te herzien. Het vooruitzicht van duurzame veranderingen is dat echter wél.

## COMMUNICATIE MET DE BURGER

Vlaanderen beseft dat er een probleem met water bestaat. Tegelijkertijd blijven zowel burgers als beleidsinstanties vaak steken in oude denkpatronen die de verantwoordelijkheid bij anderen legt in plaats van bij de burgers of lokale besturen zelf. Dat de klimaatverandering een enorme impact zal hebben op onze manier van leven, lijkt nog niet goed door te dringen.

De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) werkt aan een bredere sensibiliseringscampagne, maar dat neemt tijd in beslag. Ruimte Vlaanderen hoopt alleszins dat men, met de goedkeuring van het BRV, een aantal acties reeds kan opstarten. Die kunnen de voordelen van meer groen en blauw benadrukken en kwaliteitsvol wonen nabij knooppunten en voorzieningen in de verf zetten.

Ook Natuurpunt vindt dat een campagne voor bewustwording noodzakelijk is. Het middenveld is een natuurlijke bondgenoot, maar ook de overheid moet z'n verantwoordelijkheid hierin opnemen.

## CONCLUSIE

Iedereen beseft dat de problemen alleen maar erger zullen worden. Maar belangrijker: bij iedereen bestaat de bereidheid om mee na te denken over oplossingen. Door de krachten te bundelen kunnen we vooruitgang boeken, en daar wil VLARIO graag z'n schouders onder zetten!



## NIEUW SUBSIDIEBESLUIT VOOR DE AANLEG VAN GEMEENTELIJKE RIOLERINGEN EN DE AANLEG VAN INDIVIDUELE WATERZUIVERINGSINSTALLATIES (IBA'S).

Dit nieuwe besluit werd 10 maart 2017 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het houdt een belangrijke verbetering van de bestaande procedure in waardoor de subsidieprojecten sneller en efficiënter tot een goed einde gebracht worden. Een van de belangrijkste wijzigingen is het vervangen van de huidige subsidiepercentages van 100, 75 en 50% naargelang de scheiding van afval- en regenwater in het project, naar één globaal subsidiepercentage, namelijk 75%. Verder is voorzien dat het moment van bepaling en vastlegging van het subsidiebedrag verschuift naar een latere fase in de procedure. De subsidie wordt niet langer vastgelegd op basis van een goedgekeurd voorontwerpdossier, maar op basis van een goedgekeurd gunningsdossier. Hierdoor kan de kostenbepaling veel accurater gebeuren, want de kosten zullen veel dichter bij de werkelijke uitvoeringskosten aanleunen. Er zullen daardoor minder over- of onderramingen zijn. Het subsidiebedrag kan ook verhoogd worden na uitvoering, weliswaar onder bepaalde voorwaarden.

Daarnaast wordt de subsidie voor IBA's gedifferentieerd, naargelang de prioriteit. IBA's met prioriteit 1 of 2 zullen tot eind 2023 met 3.500 euro worden gesubsidieerd, wat aanzienlijk hoger is dan het huidige subsidiebedrag. De andere IBA's krijgen een bedrag van 1.750 euro. Hiermee wil de minister stimuleren dat de IBA's die een wezenlijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en de instandhoudingsdoelstellingen, versneld geplaatst worden.

Tenslotte zijn een heel aantal optimalisaties aan de bestaande procedure doorgevoerd. De inhoud van de dossiers wordt afgestemd op de nieuwe procedure. De termijn voor het indienen van een voorontwerp wordt verlengd van 9 maanden tot een jaar. En de termijn voor het indienen van een eindafrekeningsdossier wordt afgestemd op de voorziene uitvoeringstermijn van het project. Belangrijk is ook dat 'digitaal' de regel wordt. Zowel de dossierstroom als de terugkoppeling van beslissingen zal via digitale weg gebeuren. De VMM zal het unieke aanspreekpunt zijn doorheen de subsidieprocedure en zorgen voor de verdeling van de dossiers.

Bij de lopende dossiers waarvoor nog geen voorontwerp goedgekeurd is, is er een jaar de tijd om ofwel de oude, ofwel de nieuwe procedure te gebruiken. Met andere woorden, voor projecten waarvoor het voorontwerp goedgekeurd wordt binnen het jaar na inwerkingtreding van het nieuwe besluit kan nog gekozen worden om aan de oude subsidiepercentages betoelaagd te worden. Op die manier worden rioolbeheerders voor hun lopende dossiers niet plots geconfronteerd met een gewijzigd kostenplaatje.

Samengevat: door een vereenvoudiging van de procedure, een aanpassing van het subsidiepercentage en de gewijzigde vastlegging van de subsidie die op een betere raming gebaseerd is, zullen we voor hetzelfde bedrag meer projecten kunnen subsidiëren die sneller uitgevoerd kunnen worden.

In de eerste helft van juni 2017 voorziet de Vlaamse Milieumaatschappij uitgebreide toelichtingen over het nieuwe subsidiebesluit, AWIS en de rapportering over de gemeentelijke prestatie-indicatoren. Er zal in elk van de Vlaamse provincies een infodag worden georganiseerd. Meer info volgt.

## DE CONJUNCTUURCOMPENSATIE

### LAAGCONJUNCTUUR COMPENSEREN OM KWALITEIT TE BEHOUDEN

De aanhoudende laagconjunctuur heeft er in de openbare bouwsector toe geleid dat veel advies- en ingenieursbureaus het moeilijk kregen om het hoofd boven water te houden. Op initiatief van Aquafin en ORI heeft VLARIO meegewerkt om een berekeningswijze te ontwikkelen voor financiële compensatie wanneer het evenwicht op de markt sterk verstoord is. De compensatie geldt in twee richtingen en moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van de projecten op peil blijft.

Op het moment dat een rioleringsproject van Aquafin voor uitvoering op de markt komt, heeft het al een lange voorbereidende weg afgelegd. Het werk van een advies- en ingenieursbureau start meestal vijf tot zes jaar voor de start van de werken. Het bureau baseert zich voor zijn offerte op de geraamde kostprijs van het project, met de op dat moment gekende gegevens. Zijn uiteindelijke totale vergoeding zal echter gebaseerd zijn op de prijs waaraan het project gegund wordt aan de aannemer.

Zo is het altijd geweest en in een normale economische situatie noemen we dat 'de bluts met de buil' omdat periodes van laagconjunctuur en periodes van

hoogconjunctuur elkaar nu eenmaal afwisselen. Maar rond 2007-2008 is er duidelijk iets veranderd. We zagen minder werk op de markt komen, wat leidde tot lagere inschrijvingsprijzen door de aannemers. In 2015 lagen de prijzen zelfs lager dan vijftien jaar daarvoor.

### COMPENSATIE IN TWEE RICHTINGEN

Nadat in 2013 een éénmalige correctie werd toegepast in de sector, liet minister Joke Schauvliege wettelijk vastleggen dat de bouwheer een economisch nadeel tijdens de looptijd van een contract voortaan moet compenseren. Aquafin heeft hiervoor het initiatief genomen en is met de advies- en ingenieursbureaus rond de tafel gaan zitten. Uiteindelijk werd via het overlegplatform VLARIO, samen met andere opdrachtgevers, het voorstel verder uitgewerkt. Op basis van een prijzendatabank is in overleg een formule uitgewerkt om de compensatie te berekenen. Die compensatie moet wel in twee richtingen gelden. Als de economische situatie plots helemaal zou kantelen in de andere richting, dan is het logisch dat de bouwheer ook gecompenseerd wordt.

De formule zal niet alleen gebruikt worden voor Aquafin-projecten, maar ook voor gemeentelijke rioleringsprojecten. Alleen zal de coëfficiënt hier iets lager liggen omdat de inschrijvingsprijzen voor projecten van andere rioolbeheerders en gemeenten doorgaans

iets hoger liggen dan voor projecten van Aquafin.

De gemaakte afspraken rond de conjunctuurcompensatie zullen verwerkt worden in de nieuwe contracten tussen de sector van advies- en ingenieursbureaus en de bouwheren van rioleringswerken.

## DE WATERFACTUUR BLIJFT STIJGEN. WAAR GAAT HET GELD NAARTOE?

De afgelopen tien jaar verdubbelden de kosten van de drinkwaterfactuur voor een gemiddeld Vlaams gezin. Wie de factuur in detail bekijkt, merkt dat de kosten uit 3 delen bestaan: de levering en het verbruik van drinkwater (39% van de kosten), de afvoer van afvalwater via het rioleringsnetwerk (34% van de kosten) en de zuivering van afvalwater (27% van de kosten).

De voornaamste kostendrijver blijkt niet het verbruik van het eigenlijke drinkwater, maar de afvoer van het afvalwater. Tussen 2005 en 2015 stegen de kosten namelijk als volgt:

- drinkwaterprijs: + 25%;
- gemeentelijke saneringsbijdrage (afvoer): + 789%;
- bovengemeentelijke saneringsbijdrage (zuivering): + 83%.

**De gemeentelijke saneringsbijdrage steeg op 10 jaar tijd dus met bijna 800%.** In het onderzoeksrapport werd op basis van publiek beschikbare cijfers van de Vlaamse Milieu Maatschappij en het Agentschap Binnenlands Bestuur (BBC) de opbrengsten en de uitgaven tussen 2012 en 2015 in kaart gebracht die voortvloeien uit het beheer van afvalwater. De belangrijkste opbrengstenposten zijn de 'gemeentelijke saneringsbijdrage' en de subsidies, goed voor 95% van alle inkomsten. De totale opbrengsten bedroegen in 2012-2015 ongeveer 1,35 miljard euro. In 2015 registreren alle sectoren en rapportagesystemen een aanzienlijke stijging. De helft van de uitgaven (52,1%) ging naar investeringen en een kwart (24,2%) naar exploitatie. Bijgevolg ging nog een kwart (23,6%) naar algemene overheadkosten. Het is evident dat minder algemene overheadkosten tot meer en beter onderhouden rioleringen leiden. De vraag is of de gerapporteerde algemene overheadkosten adequaat zijn. Er blijken hierin ook grote verschillen te bestaan tussen de verschillende rioolbeheerders: van 0,9% tot 42,3%.

Verder vertonen de cijfers aanhoudende groeiende financiële overschotten op de rioleringsactiviteiten van gemeenten en intercommunales. In de periode 2012-2015 was de gemiddelde kostendeckingsgraad in ruime zin voor de hele rioleringssector meer dan 100%. Deze resultaten worden mede gerealiseerd door de opvallend gunstige cijfers in 2015. Dit doet de vraag rijzen waaraan die overschotten worden besteed en/of de hoogte van de gemeentelijke saneringsbijdrage correct is. Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn er onvoldoende gedetailleerde cijfergegevens beschikbaar.

Het onderzoeksrapport stelt volgende beleidsaanbevelingen voor:

1. Meer transparantie over de algemene overheadkosten en een benchmark-studie van deze kosten.
2. Een betere afstemming tussen de verschillende rapporteringstools.
3. Meer transparantie over de reservering en/of toewijzing van het nettoresultaat.
4. Een koppeling van de financiële rapportage met het gebiedsdekkend uitvoeringsplan (GUP) of de staat van het rioleringsnetwerk (VMM – Ecologisch Toezicht).
5. Een vernieuwd investeringsplan 2018-2027.
6. Bij aanhoudende overschotten, alternatieve aanwending die de sanering van afvalwater bevordert.

In navolging van de VLARIO-dag heeft in het Vlaams Parlement een actualiteitsdebat plaatsgevonden over de conclusies uit het VMM-rapport betreffende de aanwending van de gemeentelijke saneringsbijdrage op de waterfactuur door de rioolbeheerders – zie <https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/debatten/1123041>. Vlario houdt hier de vinger aan de pols en rekent erop als expert te mogen deelnemen aan de gesprekken.





## WINNAAR FOTOWEDSTRIJD

Herwig Mijndonckx van het gemeentebestuur van Balen heeft de fotowedstrijd gewonnen van de VLARIO-dag. De aanwezigen van de VLARIO-dag hebben zijn inzending gekozen als winnende foto.

*“Deze foto werd genomen tijdens de wateroverlast van juni 2016. In de gemeente ben ik werftoezichter en diende ik de schade in kaart te brengen. Deze vis hebben we veilig terug kunnen brengen naar de eigenaar in de buurt.”*







## OPLEIDINGEN & STUDIEDAGEN

### OPLEIDING SIRIO

Halve dag: 25 en 27 april, 4 en 10 mei, Leuven

### OPLEIDING WERFTOEZICHT

6-daagse opleiding: mei/juni, Brussel

### OPLEIDING ONTWERP VAN RIOLERINGEN

11-daagse opleiding, najaar 2017, Leuven

*Niet te vergeten, VLARIO is erkend dienstverlener bij de KMO-portefeuille.*

**Verantwoordelijke uitgever**  
Wendy Francken

**VLARIO vzw**  
De Schom 124, 3600 Genk

Telefoon: 03/827.51.30  
Fax: 03/289.01.40  
info@vlario.be

[www.vlario.be](http://www.vlario.be)  
[twitter.com/vlariokennis](https://twitter.com/vlariokennis)  
[facebook.com/vlariooverlegplatform](https://facebook.com/vlariooverlegplatform)